

NY MUSIK

i samarbete med
Borås konstmuseum

Magne Hegdal:

Herbarium II – 57 Piano Flowers (1974/2002)

Familia I: 1 Medium – 2 (Variant: 55) Alea – 3 – 4 Primula – 5 – 6 – 7 Nota

Familia II: 8 – 9 – 10 – 11 – 12 (Variant: 53) – 13 Triangulum – 14 Axis – 15

Familia III: 16 Linea – 17 – 18 – 19 – 20 Margines – 21 – 22 – 23 Dimidium –
24 (Double: 54) Imago – 25 (Double: 56)

Familia IV: 26 – 27 Flexus – 28 Mons – 29 – 30 – 31 – 32 – 33 Trifolium – 34 Sinistrum

Familia V: 35 – 36 – 37 – 38 Angelus – 39 Crux – 40 Canis – 41 Palus – 42 – 43 Termini

Familia VI: 44 Fluctus – 45 Gradus – 46 Volatus – 47 Aves – 48 Signum – 49 – 50 Anguli –
51 – 52 (Double: 57) Densitas

Doubles and Variants: 53 (= no.12) – 54 (= no.24) – 55 (= no.2) – 56 (= no.25) – 57 (= no.52)

Herbert Henck – piano

Lördag den 16 oktober 2004, kl.17.00

Museet, kulturhuset, Borås

medborgarskolan

Entré 50:- Medl. fri entré

Att försöka teckna en porträtt av den norske tonsättaren **Magne Hegdal** (f. 1944) är inte det lättaste. Å ena sidan är han en fritänkande systematiker, å den andra arbetar han med slumpmetoder (vilket naturligtvis är sidor av samma mynt). Musiken är ofta kraftfull, rytmiskt drivande (ja, rentav svängig) men går ändå inte i takt. Den både snubblar och bubblar och bär sig åt (det är inte utan att Christian Wolff kommer i tankarna). Bendik Hagerup beskriver honom som balanserande mellan det eleganta och det klumpiga, förenande det spränglärdade och det naiva. Hans musik tycks vara uppbyggd av de mest disparata element, som ändå infogas i en kompositorisk helhet. Klavbunden är han inte.

Bakgrunden till Hegdals bruk av slumpmetoder är upplevelsen av det inte längre finns någon fast punkt utanför människan som ger tillvaron en övergripande mening. Alltså bortfaller grunden för gångna tiders hierarkiska principer. Det synes Hegdal helt enkelt absurt att företa musikaliska val i en sådan situation. Men som han konstaterar: ”Det okontrollerade och tillfälliga i sig kan ge starka upplevelser – som inte är av en annan karaktär än de man kan få av klassiska konstverk, eller för all del av naturen eller händelser och situationer annars i livet.”

I ett brev till pianisten Mats Persson lämnar han följande karaktäristik av sin musik (eller åtminstone av en del av den): ”Även om jag har direktkomponerat vissa element och format en utveckling, finns där alltid ett starkt inslag av slumpmetoder, som resulterar i händelser som jag inte har *valt* och som gör mig till *mottagare* av min egen musik. Jag har alltså brukat livet till att sträva i motsatt riktning till Feldman; inte till att öva upp en intuitiv känsla för vad som är ”rätt”, utan tvärtom till att söka efter det som är omöjligt att välja.” (Med Zoltán Jeney's ord för samma förhållningssätt: ”...resultat som ett rent musikaliskt, logiskt närmelsesätt förmodligen skulle ha uteslutit – ett sådant är trots allt i mycket hög grad beroende av vårt minne”.)

Hegdal skriver vidare om *Herbarium II*, att det är första gången han provat denna speciella formidé: ”Musik som varar länge, och som inte bara saknar formutveckling utan som hela tiden ’börjar på nytt’ – detta är uttalat korta ’ljudbilder’, och lyssnaren måste ’nollställa sig’ inför varje stycke.”

I förordet till dagens verk skriver tonsättaren bland annat:

Herbarium II är en reviderad (omkomponerad) version av det ursprungliga *Herbarium* från 1974. Det skall betraktas som det slutgiltiga *Herbarium*, och ersätta den äldre versio-

nen (som inte skall framföras, eftersom den enbart är en skiss till det nuvarande verket).

Stycket har komponerats genom att utveckla en uppsättning regler för slumpberäkningar, och själva musiken är i sin helhet ett resultat av dessa beräkningar; samma strikta procedur har följts hela vägen, men vidden av de möjliga resultaten är sådan att variationen är garanterad.

Det grundläggande elementet i varje stycke är ett (slumpvis) urval av givna rytmiska möjligheter. Varje stycke har också sin egen tonala individualitet (uppnådd genom urval och differentiering inom den kromatiska skalan). (*Doubles* delar dessa ”genetiska” kvaliteter; *Variants* enbart de rytmiska elementen.)

Materialet har utvecklats i perioder av skiftande längd och omfång (d.v.s. disposition inom nio möjliga oktaver).

Tempo och dynamik överläts åt musikern. (En minut kan vara en rimlig genomsnittslängd.) Tempot får inte ändras eller varieras inom det enskilda stycket (inget rubato!) – om det inte uttryckligen föreskrivs.

Pianisten skall försöka finna den karaktär som är bäst lämpad för varje stycke – den perfekta tolkningen är att förmedla vad musiken själv ”vill säga” – och inte tvinga på den en förutfattad uppfattning. Det innebär en mycket personlig attityd (att ”lyssna på musiken” betyder i själva verket att lyssna på sig själv) – och naturligtvis finns det många ”riktiga tolkningar” (de kan till och med skilja sig radikalt från varandra – i tempo, dynamik och karaktär).

Nr. 5, exempelvis, är försedd med en instruktion (som citerar J.M. Hauer: ”Ausdruck je nach der Farbe”) som innebär att varje ackord skall spelas med hänsyn till dess egen karaktär; men stycket kan lika gärna spelas *senza espressione*, eller med ett enda uttryck rakt igenom, eller formas på det ena eller andra sättet (att styckena är så korta utesluter inte förändring och variation av karaktären).

Musiken kan framföras som individuella stycken, i grupper (*Families*), i mer eller mindre omfattande urval (i valfri ordning), eller i sin helhet (med eller utan appendix; *Variants* och *Doubles* kan ersätta besläktade stycken, men kan också betraktas som fristående). Verkets specifika karaktär kan emellertid bara klargöras genom ett ganska omfattande urval (som tydliggör dess enhetlighet och variation).

En del av styckena har latinska undertitlar, som mestadels syftar på stukturella konfigurationer utan någon som helst koppling till själva musiken.

Herbert Henck torde inte (eller borde åtminstone inte) behöva någon närmare presentation. Han är tvivelsutan en av vår tids stora pianister och musikpersonligheter. Hans insatser för den nya musiken, men även för en hel del bortglömd eller udda pianomusik, kan knappast överskattas. På senare år har han även som musikvetare gjort en alltmer betydelsefull insats med sin forskning om exempelvis Josef Matthias Hauer. Hans diskografi är omfattande och innehåller bland mycket annat Stockhausens *Klavierstücke*, Boulez' sonater och Cages *Music of Changes*, för att nämna några av modernismens virtuosa alptoppar. Han uruppförde och spelade in *Herbarium II* i dess helhet ett par dagar före boråskonserten.